

3 українського життя.

«Вибори до Державної Думи і передвиборчі репресії. Справа українських кафедр у Києві. Боротьба за український університет у Львові. Вибори до австрійського парламенту на галицькій Україні.

Новий 1907 рік застав російську Україну серед виборчої кампанії до Державної Думи. У друге ставала Україна до виборів, і яка велика різниця з минулим роком! Коли тоді, під свіжим враженням усяких погромів, карних експедицій, серед всіляких утисків і переслідувань українська людність здолала вислати до Думи опозиційно настроєну більшість, коли з української території пройшло всього 2—3 реакціонера, а селяне дали найбільш радикальний елемент серед послів, то тепер картина перемінилась. Реакція в громадянстві, одверта діяльність організованих чорносотенних партій, з якими на торішніх виборах сливе ніхто не рахувався, явна й тайна заемога цим партіям з боку адміністрації, спеціально-некорисні для України (що до дрібних земельних власників) сенатські пояснення—зробили те, що, наприклад, на всю Полтавщину пройшов один поступовець, Волинь дала 7 селян—членів «союза рус. народа», а решта—реакційні аграрії й священники. Полтавщина, яка торік дала таких українських діячів, як В Шемет, П. Чижевський, таких свідомих національно селян, як Опацький, тепер посилає представителів «союза рус. народа» і реакційних аграріїв.

Від 9 українських губерній (київської, волинської, подільської, херсонської, катеринославської, полтавської, харківської,

чернігівської, й бесарабської) обібрано 103 послів, з них 47 правих—монархисти й октябристи, 9 безпартійних (селяне з Поділля), решта—47 належить до опозиції. Губернії волинська, херсонська, полтавська й бесарабська дали виключно правих послів за 1—2 виїмками. Чернігівська, катеринославська й харківська послали слівце всіх—лівих. Од Київщини за виїнятком єпископа Платона, що пройшов послом від Києва незначною більшістю, та селянина Михайлюка, якого називають правим, решта — 14 послів належать до крайніх лівих. З свідомих українських інтелігентів, які пройшли цей раз до Думи, можна назвати свящ. А. Гріневича з Поділля й В. Вовка-Карачевського з Чернігівщини. Коли сюди залічити ще українця Ф. Щербину, який пройшов послом од Кубанщини, то оце й усе, на що можна сподіватись, коли в Думі доведеться організувати якусь українську фракцію. З послів-селян спочуває українській соціально-демократії М. Вовчинський з Київщини. До «Спільки» (української організації рос. соц.-дем. партії) належать 2—3 київських посла, але, як відомо, «Спілька» відкидає національні українські постулати, і не признає важнішого з них—вимоги автономії України.

В передвиборчому рухові українці, яко організовані національні партії або групи, брали дуже невелику участь. На скільки відомо з тих дуже скупих і випадкових звісток, які доходили до преси, у виборах приймали участь організації української демократично-радикальної партії і української соціально-демократичної. Перша приступила до блоку з иншими поступовими російськими та єврейськими партіями (кон.-дем., союз єврейської рівноправности) в Полтаві, Одесі, Лубнях і Кобеляках. Була чутка ще про блок поступових груп у Ромнах, де між иншим фігурували й українці, але про це докладних відомостей в пресі не оголошено і по цей день. В Полтаві на виборах виборців од города кандидат укр. рад.-дем. партії здобув по числу голосів друге місце (всіх кандидатів од блоку кон.-дем., укр. д.-рад., євр. союзу рівнопр. було 6). В Одесі пробували українці виступати з окремим реєстром, і в спілці з поступовими поляками та литовцями, нарешті увійшли до загального поступового блоку

Окремі українські кандидатури, переважно під прапором рос. кон.-дем. партії, ставились ще на Волині. Українські соц.-дем. в спілці з російськими й єврейськими соц.-дем. виставляли свої списки в Полтаві та Лубнях. Але в Полтаві вони здобули дуже не велике число голосів, а в Лубнях досягли своїм самостійним виступом тільки того, що розбились голоси поступових виборців і «провалилась» кандидатура торішнього посла В. Шемета.

Передвиборчі репресії, які торік мали більш випадковий характер арештовування назмаппя поступових людей, можливих кандидатів до Думи, тепер носили систематичний, планомірний характер. Поступових селян терорізовано арештами виборців; ніякі зібрання онозіційних партій не допускались і жадної одвертої агітації вести було неможна, тимчасом як праві й чорносотенні партії користувались повною свободою й навіть за допомогою адміністрації. Не вільно було оголошувати навіть списків поступових виборців, і не одна газета понесла кару за пробу видрюковати такий список. Взагалі картина виборів на Україні до другої Думи зовсім нагадувала класичний край «виборчих розбоїв» — Галичину.

Справа українських кафедр у київському університеті, яка викликала було такий живий інтерес серед українського громадянства, в останніх днях знову стала на порядку деннім в українського студентства в Києві. Одержавши, як і слід того було сподіватись, неприхильну відповідь ректора — від імени професорської ради, яка навіть не удостоїла студентів умотивуванням своєї одмови, студенти-українці рішили перенести свою справу на суд всього студентства київського університету. Рада студентських представників віднеслась з великим співчуттям до справедливих бажань студентів українців мати свої кафедри і поставила питання про ті кафедри одним з пунктів програми загально-студентської збірки, яка відбулась 15 лютого; перед тим, на всіх факультетських збірках виступали бесідники-українці і вияснили в промовах постулат українських кафедр, яко вимогу щиро-демократичного характеру, в інтересах культурного розвитку робочих мас українського народу. На загальній збірці, де було біля 3000

студентів, одногосно прийнято резолюцію — домагались заснування кафедр з українознавства в київському університеті і зажадати від професорської ради мотивованої відповіді в сій справі.

В той час, як київські студенти домагались задоволення своїх національних потреб на університетському полі легальним шляхом, переходячи, очевидно, перший фазис боротьби за українські кафедри, які реакційна професорська колегія трактує як домагання політичного характеру, а не цілком природний культурно-національний постулат,—в той саме час їх львівські товариші були змушені ганебною провокацією польських узурпаторів львівського університету на розпачливу форму протесту, який виявивсь у грандіозній демонстрації 10 січня. В цій демонстрації вилилось все обурення, весь гнів наболілої душі цілого українського народу в Галичині, який гнобить і переслідує на кожнім кроці шовіністична польська кліка, яка зветься галицьким урядом. Треба було довгих років знущання над самими сираведливими правами української молоді, топтання в багно самих елементарних проявів їх національного чуття, щоб довести до такого грізного й героїчного вибуху, як демонстрація у львівському університеті. Польська шовіністична преса була з початку просто приголомшена, а потім підняла скажений лай, вимагаючи, щоб учасників демонстрації було покарано самим лютим способом. Галицький уряд, покірний слуга польської гакати, зробив цілий ряд масових арештів українських студентів і держав біля 100 чоловіка їх в тюрмі цілий місяць, сливе не роблячи ніякого слідства, що виявляло саме воістуже порушення законів і основ конституційної свободи. Треба було чотирьохденної голодовки арештованих студентів, треба було, щоб на справу звернула увагу європейська преса—цілий ряд самих виливових німецьких і французьких газет різко осудив цей акт польської сваволі,— треба було, щоб з Відня подали категоричний наказ увільнити арештованих, щоб галицькі влади схаменулись і випустили на волю борців за український університет. Справа львівських студентів глибоко зворухнула українське громадянство в Галичині до самих «низин» і безперечно являється з національного погляду актом великої

ваги. Слова передової статі київської «Ради» (ч. 41) цілком вірно передають оцінку подій українським громадянством по той і по цей бік кордону: «українське громадянство, яке від часу свого національного відродження в Австрії дізнавало тільки погром за погромом, яке від часу конституційної ери в Австрії не знає ні одної перемоги над своїм національно-політичним і соціальним ворогом—над польською шляхтою,—воно справді має чого високо держати голову. Це ж його перша перемога, одержана власними силами, силами його молодіжі, його надії на будучність. Правда, ця перемога безпосередньо ні в чому не змінить його національно-політичного становища—становища безсильної політичної меншости на своїй землі, але вона показала, що свого права дарма просити, — його треба брати!».

Серед зворушеного настрою од боротьби українських студентів за свої права в університеті, приступає Галичина до виборів до парламенту на підставі нового виборчого закону. Українська національно-демократична партія виставила свої кандидатури в усіх українських округах східної Галичини і в деяких мішаних. В деяких округах виставлено кандидатури укр. радикальної партії. Українські соціаль-демократи виставили свої кандидатури в трьох сільських і в одному городському окрузі. Їх підтримуватимуть там і перші дві українські партії. Всяке порозуміння з москвофілами, цією язвою українського народного організму в Галичині, українські партії відкинули. Єсть надія, що і на Буковині пройдуть 5 українських кандидатів. Повне фіаско москвофілів на Буковині можна передбачати вже й зараз.

Д. Д—но.